

Utrikesdepartementet
103 33 Stockholm

Utredningsavdelningen
Helena Mähler Lejon
YTTRANDE

2005-04-12
Reg.nr 13-313-05

Utredning rörande organisation av ett Östersjöcentrum

Remiss daterad 2005-01-17

Högskoleverket har anmodats yttra sig över betänkandet Utredning rörande organisation av ett Östersjöcentrum (SOU 2004:124). Verket koncentrerar sitt yttrande till de delar av betänkandet som berör högskolesektorn samt avger också några synpunkter av mer generell karaktär.

Tillskapandet av ett Östersjöcentrum

Högskoleverket har vid ett flertal tillfällen framhållit behovet av större samordning mellan utbildningspolitiken och andra politikområden, exempelvis utrikes- och näringspolitiken. Verket har särskilt betonat vikten av en sådan samordning när det gäller förbindelserna med länderna på andra sidan Östersjön. Det är viktigt inte minst för att strategiskt och långsiktigt kunna dra nytta av såväl svenska universitets och högskolors många och ofta mycket väl utarbetade kontakter i regionen som det växande akademiska utbytet. Därför välkomnar verket grundtanken i betänkandet, nämligen att skapa en större samordning och bättre sammanhang i Östersjöpolitiken. Högskoleverket har heller inget att invända mot att en organisation ges särskilt ansvar för att samordna och främja östsamarbetet, exempelvis när det gäller information och kontaktskapande.

Högskoleverket vill dock ifrågasätta om mervärdet i ett Östersjöcentrum motiverar att skapa en ny myndighet, särskilt som centret enligt betänkandet ska omprövas efter tre år. Risker finns för att ytterligare en myndighet snarare bidrar till den splittring som utredaren vill åtgärda. Inte minst gäller detta det internationella samarbetet på högskoleområdet. Det är dessutom oklart vilket förhållande det nya Östersjöcentrum ska ha till andra berörda myndigheter.

Högskoleverket anser att Östersjöcentrums föreslagna uppgifter och relationen till andra aktörer på området inte är tillräckligt utredda i betänkandet. Mot den bakgrunden kan verket inte tillstyrka skapandet av den nya myndigheten.

Östersjöcentrums uppgifter

Förslaget om att förbättra och samla informationen om östsamarbetet är intressant. Dock förefaller det vara ett betydande arbete både att samla ihop, kvalitetssäkra och hålla aktuell den säkerligen mycket omfattande informationen, som ju även ska rikta sig till specialister. Det är inte troligt att all den information som man vill samla, t.ex. vad gäller universitetens och högskolornas breda och djupa östsamarbete, redan finns sammanställd på andra webbplatser. Rörande informationen om Sverige förutsätter Högskoleverket att samordning sker med redan existerande portaler, t.ex. www.sweden.se och www.studyinsweden.se.

Dessutom torde det krävas en ansenlig marknadsföring av de nya informationsresurserna om de ska kunna utvecklas till den startplats för att finna goda exempel, främja samarbete och undvika dubbelarbete, som skisseras i betänkandet. Enligt Högskoleverkets mening skulle det föreslagna informationsarbetet gynnas av en ytterligare precisering av syften, mål och målgrupper.

Högskoleverket anser att det kan finnas ett mervärde i att samla ”aktörer över myndighetsgränser och geografiska gränser [...] för att gemensamt diskutera möjligheter till gemensamt agerande”. Men också här krävs sannolikt ett stort arbete för att skapa engagemang och intresse hos alla de involverade aktörerna. Man bör också mer noggrant än vad som framgår i betänkandet överväga syften och mål med det kontaktskapande och samordnande arbetet.

Verket välkomnar förslaget om att göra utbildning och forskning till ett fördjupningsområde för att åstadkomma ett samordnat svenskt agerande. Verket har vid ett flertal tillfällen beklagat det svaga sambandet mellan utbildningspolitiken och andra politikområden, inte minst när det gäller att öka Sveriges genomslag utomlands. Som betänkandet konstaterar, är det internationella utbildningsarbetet omfattande inte minst när det gäller länderna i östra Östersjöregionen.

Högskoleverket tillstyrker också förslaget om ”såddpengar” för att initiera projekt inom sådana prioriterade samarbetsområden.

Förslag rörande Visbyprogrammet

Högskoleverket ställer sig generellt sett positivt till åtgärder som syftar till att minska den organisatoriska splittringen när det gäller internationellt samarbete på utbildningsområdet. Verket ser det som ytterst angeläget att strukturen och ansvarsfördelningen för detta arbete utreds i ett samlat sammanhang och att regeringen presenterar ett enhetligt förslag.

Liksom utredaren ser Högskoleverket starka skäl för fortsättning – och förstärkning – av Visbyprogrammet. Angående den föreslagna lokaliseringen av programmet efterlyser verket dock en djupare analys av vad en flytt skulle innebära än vad som ges i betänkandet. Utredaren skriver att Svenska institutets

handläggning får höga betyg av lärosätena, men han ser trots detta inga större praktiska problem i att flytta programmet. En flytt av verksamheten utan större avbräck torde dock förutsätta att den personal på Svenska institutet som i nuläget arbetar med Visbyprogrammet följer med i flytten – om inte torde det rimligen behövas en period av kompetensuppbyggnad och uppbyggnad av kontakter innan programmet kan fungera fullt ut i sin nya skepnad.

Verket menar också att den föreslagna ansvarsfördelningen för Visbyprogrammet mellan Internationella programkontoret och Östersjöcentrum är oklar, utifrån vad som framgår i betänkandet. I detta sammanhang vill verket också påminna om att frågan om Internationella programkontorets eventuella lokalisering till Gotland kommer att behandlas i den översyn av myndigheten som nyligen annonserats (Översyn av verksamheten vid Internationella programkontoret för utbildningsområdet).

Högskoleverket tillstyrker förslaget att ge större möjligheter till långsiktighet i arbetet med projekt som finansieras genom Visbyprogrammet. Under de intervjuer som Högskoleverket gjorde som en del av arbetet med utredningen "Över Östersjön" var ökad långsiktighet något som efterfrågades av många av de intervjuade på lärosätena, liksom möjligheten till "såddpengar" (se ovan).

Beslut i detta ärende har fattats av universitetskanslern i närvaro av kanslichefen Lennart Ståhle och avdelningschefen Håkan Forsberg, efter föredragning av utredaren Helena Mähler Lejon. I ärendets beredning har utredarna Gunnar Enequist, Torsten Kälvemark och Per-Gunnar Rosengren samt handläggaren Åse Rislund deltagit.

Sigbrit Franke

Helena Mähler Lejon

Kopia till: Utbildnings- och kulturdepartementet
 Svenska Institutet
 Internationella Programkontoret